

ORGANIZAREA MILITARĂ HIBRIDĂ. STUDIU DE CAZ: RUSIA ȘI ORGANIZAȚIILE HIBRIDE

SERGHEI VELENCIUC*

Abstract. *Hybrid military organizations are an emerging threat in our global society. They are most suited for wars above the existing conventional limits. Their internal dynamics, abilities to operate like army, terrorist organizations, criminal gangs, depending on operation environment, their adaptability to one and determined context and enemy, make them difficult enemies for state authorities. Hybrid organizations advantage is their internal structure, not their capabilities. Russia has a rich experience to combine conventional and non-conventional forces in military conflicts. Hybrid organization is used by Russia to manage its forces, but, this model has multiple limits, that should be taken into account.*

Keywords: *Hybrid wars, Hybrid threats, Russia, Ukraine, Organization.*

Deși natura războiului e schimbătoare, esența sa – utilizarea forței pentru atingerea unor obiective politice, rămâne constantă. Ceea ce se schimbă, de la o epocă tehnologică la alta, e modul și filosofia prin care sunt duse conflictele militare. Războaiele secolului XXI, sunt definite și influențate de globalizare, iar ritmul dinamic al evoluției relațiilor internaționale, tehnologiei, societăților și zonelor urbane din ultimul secol, reprezintă o adevărată provocare pentru modelele clasice de gestiune, pregătire și echipare a resursei umane pe câmpul de luptă.

Resursa umană, rămâne factorul de bază care asigură succesul pe teren, deci, modul în care ea e organizată, influențează decisiv conflictul. Ipoteza lucrării este că modul de organizare optimizat la războaiele secolului XXI este cel hibrid. Federația Rusă, are o vastă experiență de utilizare a forțelor hibride pe terenul de luptă. În lucrare a fost analizată tipologia dar și limitele utilizării lor. În concluzie, au fost identificate zonele în care Rusia ar găsi condiții prielnice pentru utilizarea forțelor hibride.

* Absolvent al programului de Master *Studii de Securitate și Analiza Informațiilor* al Facultății de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității din București. E-mail: velenciucsergiu@yahoo.ro
Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XIII, 3, pp. 99–108, București, 2016.

Război hibrid-state și actori non-statali

Schimbările în modul de a duce războaiele contemporane au dat naștere la un șir de termeni care încearcă să explice noile realități pe câmpul de luptă: război nerestricționat, războaie 4G, războaie multi-dimensionale, non-liniare, ambigue, etc. Punctele comune ale acestor concepții sunt dispariția graduală a distincției pace/război, utilizarea întregului spectru de mijloace militare și non-militare, creșterea importanței dimensiunii cognitive în războaie, creșterea rolului războiului informațional și psihologic pentru erodarea voinței de a lupta a populației și a guvernului, asimetrie și blurarea distincției combatant/non-combatant pe câmpul de luptă. De asemenea, urbanizarea, mobilitatea tot mai mare a populației, explozia în domeniul tehnologiilor informaționale, creșterea interdependențelor mutuale între state sau zone geografice și creșterea tensiunilor sociale și culturale la nivel mondial, fac ca terenul viitoarelor războaie să devină foarte complex. În final, globalizarea și accesul tot mai larg la tehnologie și know-how în domeniul militar multiplică numărul actorilor care pot conduce operațiuni militare de intensitate mică, rebeliuni, atentate teroriste, folosind un minim de resurse disponibile pentru a produce daune considerabile. Astfel, gradual, contextul tehnologic, politic, geografic, social și economic tot mai complex, vor conduce la conflicte „fără de reguli”. Rezumând viziunea colonelilor Armatei Populare Chineze Qiao Liang și Wang Xiangsui, autorii lucrării „Unrestricted wars”, războaiele viitorului vor avea loc loc „oriunde, permanent, cu toate mijloacele”.¹

Totodată, în epoca de astăzi, statul și-a pierdut definitiv monopolul de a duce războaie, fie ele inter-statale, fie intra-statale. De fapt, în perioada Războiului Rece, actorii non-statali au rupt monopolul statal de a duce războaie. Parțial, această schimbare e cauzată de supraputeri, care au susținut masiv diverse mișcări de eliberare națională, mișcări revoluționare, organizații teroriste, pentru a le utiliza ca proxy. Un exemplu ar fi Hezbollah, care, beneficiind de susținerea Iranului și de contextul politic regional, și-a dezvoltat capabilități convenționale care depășesc, în unele zone ale țării, pe cele ale Lebanonului. Destrămarea URSS, a marcat începutul unei perioade mai puțin tensionate în relațiile internaționale, care a diminuat posibilitatea conflictelor globale între state. Totodată, frecvența conflictelor civile, în interiorul statelor, a crescut: separatismul în fostele republici sovietice, războaiele din fosta Yugoslavie, Somalia, Afganistan, etc. Beneficiind de prăbușirea statului și de dezagregarea forțelor armate, diverse grupări armate, constituite pe bază etnică, religioasă, ideologică au primit acces la armament convențional, experiența foștilor militari, dar și la susținerea financiară a unor alți actori statali sau non-statali. Alți iregulați, precum FARC sau fracțiunile militare din Africa, au reușit să supraviețuiască organizațional și militar apelând la piața neagră. Organizațiile teroriste au evoluat de la celule clandestine până la grupări militare care controlează teritorii întinse și pot proiecta forțele dincolo de hotarele geografice în care se află. Nu în ultimul rând, actorii non-statali au ieșit din umbră datorită revoluției în tehnologiile de comunicații.

¹ Qiao Liang and Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, Beijing, PLA Literature and Arts Publishing House, February 1999, p. 41.

Astfel, odată cu finanțarea, coordonarea, recrutarea și radicalizarea adeptilor a devenit posibilă în mediul online, iar capacitățile de acțiune ale actorilor non-statali au devenit, cu adevărat, globale. William Lind asociază aceste transformări pierderii definitive a monopolului statelor de a duce războaie, pentru că, marea majoritate a conflictelor militare curente au caracter intra-statal, unde forțele regulate a guvernului luptă, fără succes, împotriva iregulaților. Totodată, în perspectivă, explozia demografică în lumea a treia, urbanizarea, migrația, creșterea diferențelor de venit și imposibilitatea, relativă, de a controla metropole de zeci de milioane de oameni, fac ca orașele viitorului să fie paradisuri pentru „guerille urbane”: grupări ideologice, radicali, organizații criminale, care pot fi extrem de eficiente pe un teren urban, împotriva forțelor de ordine publică, armatei sau forțelor speciale. În final, convergența și, în unele cazuri, fuziunea terorismului, criminalității internaționale, e un fenomen în expansiune, cu potențial de a crea presiuni suplimentare asupra forțelor de apărare, securitate și ordine publică a statelor, slab adaptate de a gestiona un inamic cu structură organizațională și mijloace mixte de acțiune.

Statele, la rândul lor, își crează capabilități mixte de acțiune. Aceasta vine ca răspuns la numeroasele constrângeri ale sistemului internațional, care limitează posibilitatea statului de a folosi forța militară împotriva unui alt stat. Anterior, statul reprezenta unica și principala amenințare militară, dat fiind faptul că frecvența războaielor inter-statale era mare și statul era unicul actor internațional care putea utiliza forța în scopul atingerii unor obiective politice externe. Cele două războaie mondiale, războiul rece și interconectarea economiilor naționale în circuite economice globale au făcut ca războiul inter-statal, în forma sa istorică, să devină un fenomen excepțional. Recursul la forță în relațiile între state, e interzis de Carta ONU, deci, din punct de vedere legal, recursul la forță e permis doar în scopuri de auto-apărare sau doar prin aprobarea Consiliului de Securitate². Statele, de asemenea, se supun și legislației internaționale privind comportamentul în timpul războiului, mijloacele și echipamentelor militare permise, acordurilor de neproliferare etc. Derularea operațiunilor militare, conduita părților beligerante față de state terțe, civili, e normată prin convențiile de la Geneva și Haga.³ În plus, interconectarea economiilor, iar, în cazul UE, interconectarea instituțiilor politice, fac războiul să fie opțiunea evitată de majoritatea actorilor statali. În final, revoluția sistemelor de comunicare, a internetului și new media ajung să devină factori descurajatori pentru recursul la forță împotriva altui stat, fără existența unor temeuri legale și legitime, deoarece, populația devine un actor principal în privința deciziilor legate de pace și război, sau alocarea resurselor. Astfel, statele ajung să fie amenințări convenționale mai puțin probabile, cel puțin pentru alte state, deoarece declanșarea unui conflict direct, împotriva unui alt stat e condiționată de mulți factori: legitimitatea și legalitatea utilizării forței, costurile

² UN charter, San Francisco, 1945, sursă <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>, accesată 6.06.2016.

³ I. Chiriță, „Război clasic vs. Război Hibrid – O abordare comparativă”, pp. 3-15., în *Infosfera: Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare*, Anul VII nr. 3/2015, p. 4, sursă <http://www.mapn.ro/publicatii/2015/infosfera/3.pdf> accesată 6.06.2016.

și beneficiile, opinia publică națională și internațională, poziția altor actori statali și a organizațiilor internaționale. În final, la nivelul marilor puteri nucleare, încă din epoca războiului rece, factorul nuclear a jucat rol ultim în descurajarea oricăror tentative de atac convențional.

Totodată, deși statele sunt contrânse de sistemul internațional, societate și legăturile economice, să nu ducă războaie interstatale, cu mijloace convenționale, dimensiunea non-convențională a războiului rămâne „zonă gri”. Armata SUA definește operațiunile non-convenționale ca „*Operațiuni conduse de, cu sau prin forțe iregulate în susținerea unei mișcări de rezistență, insurgență sau unei operațiuni militare convenționale*”⁴. De fapt, alunecarea statelor spre utilizarea întregului spectru al mijloacelor non-convenționale, pe timp de pace sau război, poate fi observată de la finele Primului Război Mondial. Exemplul clasic ar fi războiul civil din Spania, unde militarii URSS, Germania, Italia, au participat prin intermediul militarilor și agenților infiltrați în corpurile de voluntari, brigăzi internaționale comuniste. Tot în perioada interbelică, pe larg, e utilizată propaganda războiului. Pe parcursul celui de-al Doilea Război Mondial, tacticile non-convenționale, au fost utilizate de actori statali pe teatrele operațiunilor din Franța și URSS. În ambele cazuri, forțe iregulate, cum ar fi Mișcarea de rezistență și partizanii sovietici, aflate în inferioritate numerică și tehnică într-o zonă de ocupație, au îmbinat atât caracteristici ale armatelor convenționale, cât și a serviciilor speciale, organizațiilor teroriste și criminalității organizate. Unii cercetători militari afirmă că, de exemplu, partizanii sovietici ar fi prima organizație hibridă.⁵ În perioada Războiului Rece, marile puteri au acționat prin forțe non-convenționale în războaie din Africa, Orientul Mijlociu și America de Sud. Spectrul operațiunilor non-convenționale a fost unul variat: de la operațiuni psihologice, informaționale, propagandă, operațiuni clandestine cu forțe speciale, susținerea insurgenților, guerillelor, organizațiilor teroriste, operațiuni „false flag” sau „no flag”. Mai recent, corporațiile militare private, corpurile de voluntari, „turiștii”, reprezintă o altă modalitate de valorificare a potențialului non-convențional, păstrând anonimitatea relativă în fața societății internaționale. Toate aceste mijloace non-convenționale sunt dublate de eforturi politico-diplomatice și economice, în suportul operațiunilor de pe teren. Flexibilitatea acestor mijloacelor non-convenționale oferă mult mai puține constrângeri în declanșarea și derularea unui conflict, deoarece, operațiunile pot fi duse fie sub „false flag”, fie „no flag”, fie prin proxy, păstrându-se astfel anonimitatea adevăraților beligeranți. În final, mijloacele militare nu mai sunt centrale pentru a asigura o victorie în conflict. Competiția globală e percepută de actori cum ar fi China, Rusia sau SUA în termeni de „război nedeclarat”, iar mijloacele economice, politice, culturale devin centrale în conflict, substituind, parțial, conflictul convențional.

⁴ Field Manual No. 3-05.130, *Army Special Operations Forces: Unconventional Warfare*, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 30 Septembrie 2008, p. 2 sursă <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-130.pdf>, accesată 6.06.2016.

⁵ T. McCulloh and Richard Johnson, *Hybrid Warfare*, JSOU Report 13-4, The JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida, 2013, p. 27.

Organizația hibridă

Organizațiile combatante pot fi clasificate în regulate: armate statale, care se supun legilor războiului și activează sub steagul unui stat, fie iregulate: rebeli, guerille, organizații teroriste, care activează făcând abstracție de „legile războiului” și nu se supun, formal, unei autorități statale. De asemenea, pot fi forțe militare: armate permanente, sau paramilitare-organizații care pot îndeplini funcții militare, însă nu sunt parte a armatei. În final, forțele pot fi numite convenționale, de obicei dotate cu armament ușor și greu, reglementat prin Convenția de la Geneva, și cele non-convenționale, de obicei actori non-statali. Problema acestor categorii este faptul că ele reprezintă ideal tipuri. Cu atât mai mult, sunt ideal tipuri identificate până la evoluțiile în războiul contemporan.

Pentru această lucrare au fost selectate 3 modele explicative a „organizației hibride”. Primul model, descrie organizația hibridă prin prisma capabilităților disciplinei și ierarhiei interioare. Studiind experiența israeliană în războiul din 2007, cercetătorii RAND identifică următoarele caracteristici ale organizațiilor hibride: formațiuni militare mici, antrenate moderat, cu disciplină internă, dotate cu armament ușor dar și cu capabilități convenționale (rachete anti-tank, aruncătoare de grenade), cu structură de comandă descentralizată și mijloace de comunicare pe teren variate⁶. Similar, Bowers, consideră că organizațiile hibride trebuie să aibă în dotare o cantitate suficientă de armament convențional, pe care o poate utiliza într-un mod adecvat situației⁷. De asemenea, organizația trebuie să aibă un grad de maturitate, coeziune, o structură de comandă, suport popular și responsabilitate față de sponsor⁸. În final, ele trebuie să fie adaptate la un anumit spațiu operațional.

Al doilea model privește organizația hibridă prin perspectiva convergenței modalităților de organizare și mijloacelor de acțiune. Din punct de vedere organizațional, forțele hibride vor combina structura ierarhică de comandă cu cea descentralizată a unităților de luptă. Hibrizii au acces limitat la armament convențional, drone, la tehnologii cu dublă destinație, ceea ce nivelează diferența între armată și forțe hibride. Organizațiile hibride vor acționa mascat, asimetric, și vor avea strategia conflictului de epuizare contra unui dușman convențional. Scopul lor de bază nu e epuizarea materială, ci, mai curând, reducerea voinței de a lupta a forțelor convenționale, populației și guvernului adversarului. În final, având o structură flexibilă, aceste organizații ar activa diferit, în dependență de context. Unitățile de luptă pot fi separate, unite doar prin centru de comandă, fie să fie unite sub cupolă organizațională unică, însă, ele activează pe același teren, pentru a obține efecte convergente.⁹

⁶ D. E. Johnson, *Hard Fighting: Israel in Lebanon and Gaza*, RAND Corporation, 2011, p. XXII.

⁷ C. O. Bowers, „Identifying Emerging Hybrid Adversaries”, în *Parameters*, U. S. Army War College; Spring 2012, Vol. 42 Issue 1, p. 39.

⁸ *Ibidem*, p. 43.

⁹ F. G. Hoffman, *Conflict in 21 century: The rise of Hybrid wars*, Arlington, Virginia, Potomac Institute for Policy Studies, 2007, p. 29.

Al treilea model consideră organizația hibridă o formă „optimizată” la un context politic, economic, social, geografic și la un adversar bine determinat. Forțele armate statale sunt adaptate pentru a răspunde la o multitudine de posibile scenarii și amenințări, principala amenințare fiind conflictul inter-statal, dat fiind faptul că acest timp de conflict e cel mai disruptiv și poate pune în pericol suveranitatea, independența și existența statului ca actor. Ca rezultat, forțele armate, echipate și instruite pentru a ține față unor multitudini de scenarii, devin mai puțin adaptate la teren și adversar bine determinat. Actorii non-statali, dar și unii actori statali cu mijloace convenționale și financiare limitate, aplică intens optimizarea forțelor la contextele și adversarii cei mai probabili. Totuși, caracterul hibrid al unei organizații, e dat și de abilitatea de a-și schimba structura internă. Exemple de organizații hibride pot fi: Hezbollah, care combină elementele specifice unei grupări paramilitare, cu elemente de armată convențională, guerille și organizație teroristă; rețelele de partizani ruși în al Doilea Război Mondial, care au combinat caracteristici specifice armatei convenționale, cu cele ale serviciilor speciale și rețelilor de spionaj; FARC, care combină elemente de guerrilă, armată convențională și organizație criminală. În plus, Hezbollah, Hamas și FARC combină și elemente de proto-stat, controlând, de facto, teritorii aparținând unei autorități statale.

Rezumând cele trei modele, putem identifica cinci caracteristici ale organizațiilor hibride, adaptate la globalizare:

- 1) Sunt organizații hiperadaptate și optimizate la contextul politic, social, economic, geografic și ideologic al regiunii unde își desfășoară activitatea.
- 2) Sunt autonome din punct de vedere organizațional de actori statali, însă depind în totalitate de state la capitolul finanțare și ajutor militar.
- 3) Au o structură variabilă și pot activa ca actori convenționali, guerille, forțe și servicii speciale, teroriști sau criminalitate organizată. Rețelele de ierarhie, comandă și control sunt variabile
- 4) Au acces la mijloacele unui război convențional, însă au tactică și modalități de acțiune asimetrice, în raport cu adversarul.
- 5) Loialitatea membrilor și legitimitatea în fața populației e asigurată de un discurs ideologic coerent și de susținerea populației, care, reprezintă terenul cultural și social al câmpului de luptă.

Rusia și organizațiile hibride

Pe parcursul secolului 20, Rusia țaristă, URSS și Federația Rusă au dobândit experiențe unice în utilizarea forțelor militare în afara granițelor. Uneori, Rusia a participat deschis, cu forțe convenționale, împotriva unor adversari statali fie non-statali. În alte cazuri, participarea rușilor s-a realizat prin voluntari, brigăzi internaționale, forțe speciale, care au activat sub steag străin, fie fără semne de identificare. Exemple clasice, în acest sens sunt războiul civil din Spania sau Coreea. De asemenea, în arsenalul experienței instituționale ale armatei ruse există și numeroase scenarii de utilizare combinată a forțelor convenționale și non-convenționale, în special partizani sau rebeli. Unii autori consideră partizanii

sovietici din cel de-al doilea război mondial, un prototip al organizațiilor hibride. Exemple mai recente de utilizare a forțelor combinate sunt Transnistria (1992), Abkhazia și Ossetia (1991), Donbas (2014). În final, Corporațiile Militare Private, deși nu sunt reglementate prin legislația rusă, sunt tot mai mult utilizate în conflictele militare, în combinație cu forțele convenționale. În conflictul din Ucraina și din Siria, mercenarii au acționat în combinație cu trupele convenționale ruse, dar și alături de forțele aliate Rusiei din regiune. Astfel, clasificând forțele utilizate de Rusia pe diverse teatre de operațiuni militare, ajungem la 4 tipuri de organizații: forțe militare sub steag propriu; forțe speciale în operațiuni sub steag străin sau fără steag; paramilitari/rebeli locali/criminalitate organizată; mercenari sau corporații militare private. Aplicând caracteristicile organizației hibride la cele 4 tipuri de forțe utilizate de Rusia, putem afirma că paramilitarii, mercenarii și forțele speciale sub steag străin sau fără steag, le pot îndeplini parțial.

Forțe speciale sub steag străin sau fără steag

Exemplele clasice pot fi Războiul civil din Spania, Războiul din Vietnam, diverse conflicte militare de intensitate mică din Africa, mai recent, Transnistria, Donbasul. Participarea URSS și a Rusiei la aceste conflicte militare a implicat atât trainingul, coordonarea forțelor locale, gestiunea tehnicii militare, spionajul militar, dar și participarea activă la operațiuni. Și în acest caz, profilul și organizarea combatanților pot varia dependent de contextul terenului de luptă. În războiul Coreei, participarea rușilor s-a manifestat prin piloți, operatori ai sistemelor de apărare antiaeriană, mecanici, care au luptat sub steagul Coreei de Nord, însă de facto, primind ordine de la consilierii militari ruși. Un alt model, pe care l-am putut observa în Transnistria, e demobilizarea soldaților din unitățile militare ruse, pentru ca ei, alături de separatiști, să lupte împotriva autorităților legitime din Republica Moldova. Pregătirea militară, abilitățile de a utiliza tehnica militară „cedată” de unitățile militare a armatei ruse, au fost un factor important pentru succesul rebeliunii. Un al treilea model, e cel pe care l-am putut observa, recent, în Ucraina. În Crimeea, trupele fără steag, așa ziiși „omuleți verzi”, au fost utilizați ca factor descurajator pentru o eventuală utilizare a forțelor armate ucrainene în scopul apărării integrității Ucrainei. Având și o supremație în spațiul informațional, dar și prezență pe teren, trupele ruse au fost prezentate publicului ca fiind membrii „milițiilor locale”. În Donbas, trupele armatei ruse, fără steag au efectuat o adevărată invazie în Ucraina, care a început în august 2014, când forțele separatiștilor locali au suferit pierderi masive de teren în fața trupelor armatei ucrainene. Atâta timp cât separatiștii pro-ruși controlau frontiera cu Rusia, iar jurnaliștii ruși au fost unicii care au activat în zona de conflict, trupele armatei ruse puteau fi prezentate ca fiind forțele separatiștilor locali. Tactica utilizată de ruși e „Maskirovka” – camuflarea trupelor sub steag străin, negarea participării la conflict și dezinformarea militară. Astfel, trupele armatei ruse care activează fără steag, pot îndeplini parțial, criteriile unei organizații hibride. În primul rând, ele sunt adaptate la situația specifică, de cele mai multe ori, fiind dotate și instruite pentru a duce un război sub steagul separatiștilor, fie al guvernului pe care îl susține Rusia. În al

doilea rând, ei au o anumită legitimitate populară, generată atât de dominația Rusiei în spațiul informațional dat, cât și de factori etnici, religioși, culturali sau ideologici. Totuși, dependența de centrul de comandă din Rusia și relativa inflexibilitate, face ca așa gen de trupe să opereze doar ca armată convențională, fără să-și poată schimba structura de comandă și tacticile de luptă

Paramilitarii/rebelii/miliții locale

După căderea URSS, în întregul spațiu post-sovietic au avut loc războaie de secesiune între guvernele centrale și separatiști. Punctul comun al războaielor din Transnistria, Abkhazia, Ossetia de Sud, Nagorno-Karabakh și Donbas, e participarea masivă a paramilitarilor. „Urmele ruse“, pot fi identificate în toate aceste războaie: voluntari ruși care au venit pe front, cazaci ruși, militari profesioniști, demobilizați pentru participarea la război, sau criminali amnistiați și trimiși pe front. Profilul paramilitarilor, în acest caz, e similar în toate războaiele din spațiul post-sovietic: localnici, veterani ai armatei sovietice, cazaci sau „turiști“ cu experiență militară, care intră legal în zonele viitorului conflict, până la declanșarea lui. Input-ul de combatanți, amplifică potențialul rebelilor locali, întotdeauna fiind în inferioritate numerică față de trupele guvernului central. Acest gen de trupe îndeplinesc criteriile organizației hibride- sunt autonome organizațional însă depind total de armamentul și suportul logistic și financiar rus, sunt adaptate la contextul cultural și social al zonei de conflict, pot activa ca rebeli, protestatari, armată convențională, au în dotare armament convențional dar activează asimetric, deoarece sunt în inferioritate numerică față de trupele guvernamentale. În final, loialitatea lor depinde de discursul ideologic și agenda politică externă promovată de Rusia. Ultimul punct este extrem de important, deoarece, un element al separatismului este și ideologia: pan-rusismul, anti-occidentalismul, unitatea creștină. Combatanții mobilizați pe criterii ideologice, pot ajunge legal și rapid acolo unde armata rusă nu poate interveni direct.

Mercenari

Serviciul militar a fost obligatoriu pentru toți bărbații din fosta URSS. De multe ori, militarii de carieră, după încetarea serviciului, rămâneau rezidenți ai zonelor unde și-au efectuat serviciul. Astfel, zone precum Transnistria, Crimeea, Donbassul, au avut un număr mare de veterani ai armatei sovietice sau ruse, loiali Moscovei. Aceasta e un factor de menționat pentru a explica succesul separatiștilor din fosta URSS. Totodată, numeroși veterani ai armatei, după căderea URSS, s-au regăsit în corporații militare private occidentale, dar și ruse. Deși legislația rusă nu reglementează acest sector, mercenarii ruși participă activ la operațiunile militare din Orientul Mijlociu și Africa. Alături de armata rusă, mercenarii au participat în războiul din Siria, Georgia și din Ucraina. Ca și în cazurile anterioare, mercenarii activează fie fără steag, fie sub steagul părții din conflict pe care o susține Rusia. Ei rămân autonomi, din punct de vedere organizațional și utilizează tactici asimetrice, fiind utilizați în combinație cu trupe convenționale.

Limitele potențialului hibrid rus

Deși organizațiile hibride girate de Rusia pot iniția un proces de secesiune, activă în regiunile unde armata rusă nu poate fi prezentă din punct de vedere legal, există câteva limite ale utilizării lor. În primul rând, fiind organizații hibride, ele depind total de regiunea în care sunt dislocate. Fiind adaptate puternic la context, ele trebuie să câștige legitimitate în fața populației, trebuie să se plieze pe specificul cultural, religios și lingvistic local, trebuie să fie purtătorii unei anumite ideologii care mobilizează populația și resursele societății și, în final, să cunoască terenul operațiunii, să fie antrenați și dotați corespunzător. Toate aceste elemente, reprezintă și marele avantaj al forțelor hibride ruse, dar și marele dezavantaj, deoarece, reduce aria lor de utilizare doar la spațiul post-sovietic și la regiuni dens populate de minoritatea rusă, fie de minorități care simpatizează Rusia. În al doilea rând, mobilizarea acestor trupe nu poate dura la infinit. Propaganda joacă rolul său mobilizator în declanșarea ostilităților, recrutarea combatanților și susținerea efortului de război. Totodată, pe termen lung, ea nu poate fi menținută, ceea ce duce la plecări masive ale combatanților, care, fie nu doresc să fie înrolați ca militari profesioniști în forțele armate ale republicilor separatiste, fie decid să revină acasă. În plus, scăderea demografică în zonele de conflict, iminent creează necesitatea venirii trupelor regulate ruse, pentru a restabili echilibrul. Pe termen lung, forțele hibride sunt dificil de gestionat, dacă dispare factorul ideologic, care ține pe combatant pe front. În al treilea rând, forțele hibride ruse depind total de armata rusă și pot genera efecte convergente doar în combinație cu armată. În acest caz, ea joacă rol de descurajare pentru trupele guvernamentale, ajutor material și militar pentru hibrizi, dar și pot interveni, în orice moment, pentru a restabili balanța puterilor pe front. Dependența de bazele militare ruse, de asemenea, micșorează aria unde forțele hibride pot fi utilizate. În final, autonomia organizațională și flexibilitatea structurii, creează dificultăți de gestionare ale forțelor hibride pe termen lung. Supraviețuirea organizațională și personală rămâne o prioritate pentru organizațiile hibride, iar agenda lor poate deveni concurentă celei promovate de guvernul rus.

Concluzii

În concluzie, aria în care Rusia poate folosi forțe hibride se limitează la:

Statele vecine Rusiei, cu populație rusă care trăiesc compact în zonele de frontieră.

Statele cu baze militare ruse aflate în zone intens populate de etnici ruși.

Geografic, aceste zone sunt: țările Baltice, Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Kazakhstan, Azerbaidjan, Siria, Armenia. Utilizarea forțelor hibride în zone în care ei nu vor putea câștiga legitimitate populară, nu vor avea acces la resursele militare și la logistica armatei ruse, este puțin probabilă.

Astfel, deși în unele zone organizarea combatanților în structuri hibride poate fi eficientă pentru îndeplinirea obiectivelor politice și militare ruse, utilizarea lor are dezavantaje și limite esențiale. Adaptarea mijloacelor și tipului de organizare

la contextul social, politic și geografic al zonei, îi face structuri ad-hoc, utilizabile doar în zone cu specific similar. Structura flexibilă a organizațiilor micșorează disciplina internă, creează dificultăți în gestionarea lor și poate duce la fragmentarea organizației. Autonomia organizațională, pe termen lung, poate crea tensiuni între forțele hibride și armata convențională, deoarece agendele lor pot deveni concurente, chiar dacă, formal, se supun unui centru de decizii unic. Totodată, dependența de suportul militar și logistic al armatei, reduc și mai mult lista zonelor geografice în care forțele hibride pot fi utilizate. Dotarea hibrizilor cu armament convențional, nu rezolvă problema inferiorității numerice în fața forțelor guvernamentale, deci, forțele hibride nu pot câștiga un război fără să fie ajutate de trupele armatei ruse. În final, ideologia are efect mobilizator temporar asupra combatanților și populației, însă, pe termen scurt și mediu, ideologia nu va putea menține combatanții pe terenul de luptă și să mențină suportul popular pentru rebeliune. Aceste limite, pot fi aplicate și altor organizații hibride de tipul Hezbollah, Hamas sau ISIS.

BIBLIOGRAFIE

- Liang, Qiao, Xiangsui, Wang, *Unrestricted Warfare*, Beijing, PLA Literature and Arts Publishing House, 1999.
- UN charter, San Francisco, 1945, sursă <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>, accesată 6.06.2016.
- Chiriță, I., „Război clasic vs. Război Hibrid – O abordare comparativă“, pp. 3-15., în *Infosfera: Revistă de Studii de Securitate și Informații pentru Apărare*, Anul VII nr. 3/2015, <http://www.mapn.ro/publicatii/2015/infosfera/3.pdf> accesată 6.06.2016.
- Field Manual No. 3-05.130, Army Special Operations Forces: Unconventional Warfare, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 30 Septembrie 2008, sursă <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-130.pdf>, accesată 6.06.2016.
- McCulloh, T., Johnson, Richard, *Hybrid Warfare*, JSOU Report 13-4, The JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida.
- Johnson, D. E., *Hard Fighting: Israel in Lebanon and Gaza*, RAND Corporation, 2011, p. XXII.
- Bowers, C. O., „Identifying Emerging Hybrid Adversaries“, în *Parameters*, U.S. Army War College; Spring 2012, Vol. 42 Issue 1.
- Hoffman, F. G., *Conflict in 21 century: The rise of Hybrid wars*, Arlington, Virginia, Potomac Institute for Policy Studies, 2007.